

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1942 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 27 juni 1924 (nr 321) angående införande av lagen om förmynderskap.

Genom en den 13 mars 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 163, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 13 § lagen den 27 juni 1924 (nr 321) angående införande av lagen om förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 13 § lagen den 27 juni 1924 angående införande av lagen om förmynderskap¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

13 §.

Med den — — — Stockholms stad.

I Stockholms — — — rättens beslut.

Arvode enligt — — — bouppteckningsavgift utgått.

Den övervakning av att överförmyndaren fullgör sina åligganden som enligt 4 kap. 1 § nya lagen ankommer på rätten skall med avseende å förmyndarkammaren och den, som av rådstuvurätten förordnats att fullgöra överförmyndares åligganden i de i andra stycket angivna hänseenden, i stället åvila Svea hovrätt; och skall förty i 10 kap. 7 § föreskriven uppgift rörande tillsynen över förmyndares förvaltning under föregående år och motsvarande uppgift rörande gode män av förmyndarkammaren överlämnas till hovrätten. Ledamot av förmyndarkammaren och den, som är förordnad att i de i andra stycket angivna hänseenden fullgöra överförmyndares åligganden, må ej,

¹ Senaste lydelse se 1940: 450.

utan att hovrätten givit tillstånd därtill, av rådstuvurätten förordnas till förmyndare eller god man.

Angående avvecklingen — — — av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Enligt 3 kap. lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap skall den närmaste tillsynen över förmyndares förvaltning tillkomma överförmyndaren. I stad, där rådhusrätt finnes, skall väljas en överförmyndare, medan andra kommuner kunna sammanföras till ett distrikt med gemensam överförmyndare. Om i stad eller annan kommun tillsynen icke kan utövas av en överförmyndare ensam, må rätten på framställning av kommunen förordna, att flera överförmyndare skola väljas. Överförmyndare väljes av kommunens beslutande myndighet för en tid av fyra år. Domhavande må ej vara överförmyndare inom domsagan, och ledamot av rådhusrätt, som arbetar på endast en avdelning, må ej vara överförmyndare i staden. Överförmyndare kan när som helst av rätten entledigas, om han finnes icke vara lämplig. Överförmyndaren äger uppbära arvode till belopp, motsvarande 1 procent av den omyndiges behållna årsinkomst, där denna icke överstiger 200 kronor, och eljest 2 procent därav, dock högst 1,000 kronor. Kommunen äger, om det finnes lämpligt, lämna bidrag till arvode åt överförmyndaren och till bestridande av de med hans verksamhet förenade kostnaderna. Kommunen äger ock att i ordning, som av Konungen godkännes, bestrida samtliga utgifter för dessa ändamål. I sådant fall har kommunen rätt att uppbära de belopp, som eljest skolat tillkomma överförmyndaren.

Överförmyndaren skall föra dels en bok angående de under hans tillsyn stående förmynderskap, vilka enligt gällande regler skola inskrivas, och dels en särskild förteckning över ärenden rörande sådana förmynderskap, som ej inskrivits. Med utgångspunkt från uppgifterna i boken utarbetar överförmyndaren årligen en uppgift rörande tillsynen över förmyndares förvaltning under föregående år. Denna uppgift skall, enligt 10 kap. 7 §, av överförmyndaren överlämnas till rätten eller domaren. Närmare bestämmelser om överförmyndarens verksamhet hava meddelats i en kungörelse den 10 oktober 1924. Där föreskrives, i 13 §, att uppgiften skall avlämnas före den 1 september, samt att överförmyndaren inom samma tid jämväl skall insända den nyss omförmälda förteckningen till rätten eller domaren.

I 4 kap. förmynderskapslagen stadgas — under 1 § — att rätten i egenskap av förmynderskapsdomstol skall utöva tillsyn över de förmynderskap, som skola inskrivas hos rätten, samt vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden. Då rätten meddelat beslut om inskrivning av förmynderskap, skall anteckning därom ske i den förmynderskapsbok, som föres vid rätten. Genom en kungörelse den 10 oktober 1924 ha för domstolarna meddelats särskilda föreskrifter rörande förmyndarvården, som bland annat innehålla bestämmelser om kontrollen över överförmyndarna. Sålunda föreskrives, att

den årliga uppgift, som överförmyndaren har att avgiva, skall granskas av rätten eller domaren. I fråga om förteckningen stadgas, att den skall utan dröjsmål granskas samt återsändas till överförmyndaren, försedd med bevis om granskningen. Med lämpliga tidsmellanrum skall ock rätten eller domaren infordra och granska den av överförmyndaren förda förmynderskapsboken. Där det finnes lämpligt, äger rätten eller domaren verkställa särskild inspektion för utövande av tillsyn, att överförmyndaren väl förvaltar sin befattning.

De nu återgivna föreskrifterna om tillsyn över förmynderskap gälla även i det väsentliga beträffande godmanskap, som enligt förmynderskapslagen anordnas för sjuka, bortovarende m. fl. Enligt 11 kap. 6 § förmynderskapslagen skall sålunda den närmaste tillsynen över god mans förvaltning tillkomma överförmyndaren, och i 7 § samma kapitel stadgas, att rätten skall utöva tillsyn över de godmanskap som enligt lagens bestämmelser skola inskrivas hos rätten.

I Stockholm gälla delvis andra regler i fråga om kontroll över förmynderskap och godmanskap. Sedan mitten av 1600-talet har i huvudstaden funnits ett särskilt kontrollorgan, förmyndarkammaren. Före tillkomsten av den nya förmynderskapslagen år 1924 var detta den enda mera fasta organisationen för sådan kontroll i Sverige. Då omhänderhade förmyndarkammaren i stor utsträckning jämväl förvaltningen av de omyndigas egendom, i det att förmyndarna i Stockholm hade skyldighet att hos förmyndarkammaren placera de omyndigas kontanta tillgångar och deponera deras värdepapper. Förmyndarkammarens uppgift såsom medelsförvaltare avvecklades genom 13 § i promulgationslagen till förmynderskapslagen, och enligt samma lagrum skulle även förmyndarkammarens övriga funktioner efter en övergångstid upphöra. Denna paragraf stadgade i sin ursprungliga lydelse, att för Stockholms stad skulle, intill dess Konungen annorlunda förordnade, överförmyndare icke utses. Under tiden skulle vad som stadgats om överförmyndare i stället gälla i fråga om förmyndarkammaren eller, för vissa fall, ledamot av förmyndarkammaren, någon dess tjänsteman eller annan lämplig person som rådhusrätten förordnade.

Sedan den nya förmynderskapslagen trätt i kraft, verkställdes utredning rörande det definitiva ordnandet av överförmyndarskapet i Stockholm som ledde till en lag den 19 maj 1933 om ändrad lydelse av 13 § i promulgationslagen. Lagändringen innebar, att förmyndarkammaren icke skulle ersättas med överförmyndare utan bibehållas för framtiden såsom organ för kontrollen över förmynderskap och godmanskap i Stockholm.

Nämnda paragraf i promulgationslagen innehåller i sin nuvarande lydelse bl. a. följande bestämmelser. I Stockholms stad skall överförmyndare icke utses, utan vad som är stadgat om överförmyndare skall i stället gälla i fråga om förmyndarkammaren. Dock må frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande, varom sägs i 8 kap. 5, 8, 9, 10, 11 a och 13 §§ förmynderskapslagen, upptagas och avgöras av viss ledamot av förmyndarkammaren, någon dess tjänsteman eller annan lämplig person som rådhusrätten förordnar.

I sådant fall skall å denne tillämpas vad som är stadgat om överförmyndare. De åtgärder, varom här är fråga, omfatta i stort sett följande fall: samtycke till placering av medel på annat sätt än i fullgoda obligationer och inteckningar m. m.; tillstånd att uttaga värdehandling ur öppen depå, där den förvaras under förmyndarspär, eller att uttaga spärrade medel från bankräkning; tillstånd till överlåtelse eller pantsättning av nedsatt värdehandling; tillstånd för boutredningsman eller testamentsexekutor att utlämna värdehandlingar eller penningmedel direkt till förmyndare; förordnande att värdehandlingar eller penningmedel, som tillfallit omyndig, skola utgivas genom nedsättning eller inbetalning hos bank ävensom samtycke till upptagande av lån eller ingående av växelförbindelse för omyndigs räkning. Förmyndarkammarens beslut skola icke överklagas hos Stockholms rådhusrätt, utan i fråga om sådan klagan skall gälla vad som är föreskrivet om talan mot rättens beslut. Det arvode, som eljest tillkommer överförmyndaren, skall i stället utgå till förmyndarkammaren.

Närmare bestämmelser om förmyndarkammarens organisation m. m. ha meddelats i Kungl. brev till överståthållarämbetet den 24 november 1933 med senare ändringar. Dessa bestämmelser kompletteras genom en av överståthållarämbetet den 12 januari 1939 fastställd arbetsordning, som är gemensam för Stockholms rådhusrätts första avdelning i förmynderskaps- och bo-uppteckningsärenden m. m. samt för förmyndarkammaren. Enligt nu gällande föreskrifter består förmyndarkammaren av borgmästaren i Stockholm, såsom ordförande, samt en rådman i rådhusrätts första avdelning och fyra assessorer, de s. k. förmynderskapsassessorerna, vilka jämväl äro ledamöter av nämnda avdelning. I regel sammanträder emellertid förmyndarkammaren icke med sex utan med tre ledamöter, vilket sammanhänger med följande organisation av arbetet. Den förmynderskapsbok, som det åligger förmyndarkammaren i egenskap av överförmyndare att föra, har uppdelats i fyra rotlar, å vilka förmynderskap och godmanskap äro indelade efter begynnelsebokstäverna i de omyndigas, bortovarandes eller sjukas tillnamn. Varje särskild rotel handhaves av en förmynderskapsassessor, och då ett ärende behandlas i förmyndarkammaren, har blott denne men icke de övriga tre assessorerna säte och stämma i kammaren. Var och en av assessorerna skall i fråga om de förmynderskap och godmanskap, vilka äro upptagna i hans rotel, föra förmynderskapsboken, ombesörja expediering av beslut, bevis och handlingar, tillse att redovisningshandlingar (särskilt årsräkningar och sluträkningar) inkomma i rätt tid, underkasta dessa handlingar den granskning som åligger överförmyndare och hos förmyndarkammaren eller eventuellt hos rätten anmäla vad vid granskningen förekommit. Vidare äger vederbörande assessor i fråga om de förmynderskap och godmanskap som tillhöra hans rotel bifalla ansökningar i sådana ärenden som avses i 8 kap. 5, 8, 9, 10, 11 a och 13 §§ förmynderskapslagen. Om förmynderskapsassessor finner, att ansökan bör avslås i ett dylikt ärende, eller om han anser frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till förmyndarkammaren.

Såsom förmynderskapsdomstol i fråga om de mål och ärenden, vilka lyda

under förmyndarkammaren, tjänstgör Stockholms rådhusrätts första avdelning. Där handläggas rättegångsmål angående arv och testamente samt bouppteckningsärenden och övriga ansöknings- och anmälningsärenden, som avse tillämpning av giftermåls- och ärvdabalkarna jämte dithörande författningar, med vissa undantag, bland vilka märkas sådana ärenden, där förmyndarkammaren är part. Vid behandlingen av här ifrågavarande mål och ärenden utgöres rådhusrättens första avdelning av borgmästaren, en rådmän och sex assessorer, nämligen dels de fyra förmynderskapsassessorerna och dels två andra assessorer, vilka vardera inneha en bouppteckningsrotel. I regel sammanträder dock avdelningen för förmynderskapsärenden m. m. med endast tre ledamöter, nämligen borgmästaren, rådmannen och en assessor. Vid behandlingen av hithörande förmynderskapsärenden består rådhusrättens första avdelning av samma personer som i förmyndarkammaren handlägga ärenden rörande samma förmynderskap eller godmanskap.

I fråga om förmynderskapsvården i Stockholm har uppmärksamhet även fästs på det förhållandet, att ledamöter av Stockholms rådhusrätt blivit i viss utsträckning av rättens första avdelning förordnade till förmyndare eller gode män, då någon närstående person icke kunnat ifrågakomma. Något lagligt hinder mot en sådan anordning har icke stadgats, vare sig för Stockholm eller för landet i övrigt.

Utgifterna för förmyndarkammarens verksamhet bestridas av staden. Staden har emellertid övertagit vissa kapitaltillgångar, vilka förut tillhört förmyndarkammaren och tjänat som säkerhet för de omyndigas till kammaren överlämnade medel, under benämningen förmyndarkammarens garantifond. På grund av att förmyndarkammarens personal i stor utsträckning är sysselsatt med arbetsuppgifter, som falla under rådhusrättens verksamhetsområde, är det icke möjligt att exakt angiva, hur stora kostnaderna för förmyndarkammaren äro. Enligt en verkställd uppskattning uppgingo dessa kostnader för år 1939 till i runt tal 100,000 kronor. Av dessa kostnader täcktes 81,000 kronor genom överförmyndararvoden och återstoden från garantifondens avkastning. Denna fond uppgick vid slutet av år 1939 till omkring 2,300,000 kronor och dess avkastning under året utgjorde 87,500 kronor. Den del av avkastningen, som icke togs i anspråk för förmyndarkammaren, användes för annat ändamål, huvudsakligen till att täcka underskott å rådhusrättens första avdelning i förmynderskapsärenden m. m. För detta ändamål har även tagits i anspråk viss del av fondens kapitaltillgångar.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 mars 1938 ha med anledning av missförhållanden som förekommit i fråga om kontrollen över vissa förmynderskap i Stockholm tillkallats sakkunniga¹ för att inom justitiedepartementet biträda med utredning angående omorganisation av förmynderskapsvården i Stockholm. I juni 1941 ha de sakkunniga avlämnat utredning och förslag i ämnet.

¹ Sakkunniga ha varit professorn vid Uppsala universitet Åke Holmbäck och häradshövdingen Ernst Aderlund.

I enlighet med de direktiv, som lämnats de sakkunniga, ha dessa till övervägande upptagit dels spørgsmålet om ändrad organisation av förmynderskapsvården i Stockholm dels ock frågan om lämpligheten av att befattningshavare vid Stockholms rådhusrätt av rätten förordnas att vara förmyndare, god man eller boutredningsman.

Vid sitt ståndpunktstagande till frågan om en omorganisation av förmynderskapsvården i Stockholm ha de sakkunniga funnit sig ha att välja mellan två möjligheter. Den ena vore att helt upplösa sambandet mellan överförmyndariet och rådhusrätten och sålunda mer eller mindre närma sig förmynderskapslagens allmänna system. Den andra vore att bibehålla det nuvarande sambandet mellan överförmyndare och rådhusrätten men söka införa bestämmelser ägnade att borttaga eller förminska de härmed förenade olägenheterna.

Beträffande skälen för och mot det förstnämnda alternativet ha de sakkunniga lämnat en redogörelse, som är återgiven å sid. 9—12 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

De sakkunniga ha på i redogörelsen anförda skäl allvarligt övervägt att fullständigt bryta sambandet mellan överförmyndariet och rådhusrätten men stannat vid att i varje fall för det närvarande föreslå bibehållandet i princip av den nuvarande organisationsformen.

Sedan de sakkunniga sålunda funnit, att det nuvarande sambandet mellan rådhusrätt och överförmyndari i Stockholm icke borde upplösas, ha de behandlat det andra av de båda uppställda alternativen, nämligen införandet av sådana bestämmelser, som kunde avlägsna eller minska de med nämnda samband förenade olägenheterna.

Enligt de sakkunnigas mening bör i första hand anordnas en motsvarighet till den uppsikt över överförmyndarna som i övriga delar av landet utövas av förmynderskapsdomstolen och som nu på grund av identiteten mellan förmyndarkammaren och förmynderskapsdomstolen saknas i Stockholm. I ett annat avseende hade samma skäl redan föranlett speciella regler för Stockholms vidkommande i 13 § förmynderskapslagens promulgationslag, nämligen i fråga om klagan över förmyndarkammarens beslut. Genom dessa regler hade rådhusrätten ersatts med närmast högre instans, Svea hovrätt. I anslutning därtill syntes det lämpligt att genom ändring av nyssnämnda paragraf till hovrätten förlägga även tillsynen över att förmyndarkammaren fullgjorde sina åligganden. Kontrollen skulle därigenom komma att förläggas till en helt fristående myndighet. Det kunde tagas för visst, att om i framtiden åter något missförhållande skulle insmyga sig i förmyndarkammaren, en dylik kontroll från hovrättens sida skulle leda till uppdagande och rättande därav. Hovrättens auktoritet gentemot rådhusrätten syntes komma att medföra, att förmyndarkammarens tjänstemän skulle lägga stor vikt vid att anledning till anmärkning icke skulle finnas. Överhuvud taget kunde det antagas, att hovrättens kontroll över förmyndarkammaren skulle bliva mera effektiv än den kontroll som rådhusrätten bleve i tillfälle att utöva över överförmyndare

som valts av Stockholms stadsfullmäktige. I sin mån vore detta även ett viktigt skäl att bibehålla den nuvarande organisationen av överförmyndariet i Stockholm.

Beträffande sakkunnigförslaget innehåll i fråga om den närmare utformningen av hovrättens kontroll hänvisar utskottet till redogörelsen därom å sid. 12—13 i propositionen.

De sakkunniga ha vidare framlagt förslag till vissa åtgärder i syfte att främja en lämplig rekrytering av förmyndarkammaren. I nu förevarande sammanhang ha de sakkunniga slutligen yttrat sig angående den bokföringsmässiga kontrollen från förmyndarkammarens och förmynderskapsassessorernas sida över förmyndare och gode män. De sakkunniga ha därvid förklarat, att det system, som i detta hänseende för närvarande tillämpades, fyllde alla berättigade anspråk, varför de i denna del icke hade något att föreslå.

Beträffande frågan om behörighet för befattningshavare vid Stockholms rådhusrätt att utses till förmyndare, god man eller boutredningsman ha de sakkunniga till en början erinrat om lagstiftningens ställning till ett likartat spørsmål, nämligen det tidigare omnämnda förbudet för domhavande att vara överförmyndare i domsagan och för ledamot av rådhusrätt, som arbetar på endast en avdelning, att vara överförmyndare i staden. En ändring i det förhållande, varom här vore fråga, kunde tänkas i form av ett förbud för Stockholms rådhusrätts första avdelning att till förmyndare m. m. förordna ledamöter av rådhusrätten. Ett sådant förbud syntes emellertid de sakkunniga icke kunna motiveras annat än som ett led i ett generellt förbud av detta slag för domare vid underrätterna. Att utfärda stadganden av denna stora räckvidd mötte emellertid betänkligheter. Vad särskilt rådhusrätterna anginge, föreläge stundom önskemål att särskilt för sinnessjuka personer förordna förmyndare, som stode oberoende mot den omyndiges närmaste anhöriga. Om dessutom i det fall, varom vore fråga, det funnes ett önskemål att till förmyndare utse en jurist, skulle man vara tvingad att för förmynderskapet använda sig av en administrativ tjänsteman, en rådhusrätten underordnad befattningshavare eller en advokat, trots att kanske den omyndiges närmaste anhöriga önskade en av stadens rådmän.

Även ett annat skäl borde enligt de sakkunnigas mening uppmärksammas. Det förekomme ej sällan i städerna, att förmynderskap måste anordnas utan att det funnes tillgång till någon närstående person som vore lämplig att omhändertaga förmynderskapet. I dylika fall kunde det för domstolen uppstå svårigheter att fullgöra sin skyldighet att förordna lämplig förmyndare. Visserligen vore det en medborgerlig plikt att åtaga sig förmyndaruppdrag, men i allmänhet medförde ett frivilligt åtagande större utsikter för ett omsorgsfullt fullgörande av uppdraget, varför domstolarna fäste stort avseende vid att den person, som skulle förordnas till förmyndare, förklarat sig villig därtill. Den nu ifrågavarande kategorien omfattade framför allt förmynderskap för sinnessjuka och åldringar i små förhållanden, vilka uppdrag sällan för förmynd-

daren beredde inkomster, som stode i rimlig proportion till det erforderliga arbetet. Ibland kunde det även gälla kverulanter, vilka åsamkade sina förmyndare betydande personliga obehag och besvär. För att svårigheterna skulle kunna lösas hade vid Stockholms rådhusrätt liksom vid andra stadsdomstolar den praxis utbildat sig, att vissa befattningshavare åtog sig ett stort antal förmynderskap av dylikt slag. Dessa uppdrag kunde i praktiken närmast betraktas såsom ett tjänsteåliggande för den ifrågavarande befattningshavaren, vilken i Stockholm därför i erforderlig omfattning befriades från andra arbetsuppgifter. Genom den vana och erfarenhet vid detta slags uppdrag, som ifrågavarande befattningshavare förvärvade, uppstode även en viss arbetsbesparing. Att genom en lagbestämmelse hindra en rådman eller en assessor att ställa sig till disposition för dylika förmynderskap syntes ej vara lämpligt. Vad de sakkunniga sålunda yttrat rörande förmynderskap ägde motsvarande tillämpning å godmanskap av olika slag. På grund av vad nu anförts ha de sakkunniga icke ansett sig böra framlägga något förslag om förbud för Stockholms rådhusrätt att förordna ledamöter av rådhusrätten till förmyndare eller god man.

Det önskemål i denna fråga, som kommit till uttryck i de sakkunnigas direktiv, kan enligt deras mening tillgodoses genom en mindre ingripande regel. Genom sin dubbla ställning av överförmyndare och medlemmar av förmynderskapsdomstolen intog förmyndarkammarens egna ledamöter en vida starkare ställning beträffande förmynderskapsvården än andra ledamöter av Stockholms rådhusrätt, ledamöterna av andra rådhusrätter eller ordförandena i häradsrätterna. I den mån en medlem av Stockholms förmyndarkammare utövade ett förmynderskap (eller ett godmanskap), över vilket Stockholms rådhusrätt utövade tillsynen, förenade han funktioner såsom förmyndare, överförmyndare och medlem av förmynderskapsdomstolen. Ett dylikt hopande på en hand av befogenheter syntes böra motverkas. I nära anslutning till den tankegång, som uppbure förbudet för underdomare att vara överförmyndare, ansåge de sakkunniga därför att förbud borde utfärdas för medlemmar av förmyndarkammaren — med vilka de personer, som fått rådhusrättens uppdrag att utöva överförmyndarfunktioner, borde jämsställas — att innehava under förmyndarkammaren lydande förmynderskap eller uppdrag som god man för annan än nära anförvant eller underårig föräldralös person, vars föräldrar (eller en av dem) i livstiden givit tillkänna, att de önskade ifrågavarande medlem av förmyndarkammaren till förmyndare eller god man för den underårige. De anförvanter, för vilka ledamot av förmyndarkammaren borde ha möjlighet att förordnas till förmyndare eller god man, ha de sakkunniga ansett böra bestämmas efter reglerna om hinder mot ingående av äktenskap på grund av släktskap eller svägerskap. Även till adoptivförhållande borde hänsyn tagas. De sålunda föreslagna reglerna skulle införas i 13 § förmynderskapslagens promulgationslag. Om den som förordnades till ledamot av förmyndarkammaren, innehade under förmyndarkammaren hörande uppdrag såsom förmyndare eller god man, borde han givetvis avsäga sig uppdraget. Att avsägelse ej behövde ske vid endast kortare vika-

riatsförordnanden ansåge de sakkunniga självklart; uttrycklig bestämmelse därom i lagtexten vore onödig. Att å andra sidan tvinga en ledamot av förmyndarkammaren att avsäga sig ett uppdrag, som han vid lagens ikraftträdande redan erhållit, ha de sakkunniga ansett olämpligt. Den föreslagna regeln skulle alltså endast gälla, när förordnande meddelats efter den dag då den nya lagstiftningen trädde i kraft.

I fråga om uppdrag att vara boutredningsman anföra de sakkunniga, att i allt väsentligt gällde vad som anförts rörande förordnande som förmyndare eller god man. Vissa speciella synpunkter kunde dock här tilläggas. I fråga om boutredningsmannens fullgörande av sitt uppdrag hade rådhusrätten ingen kontrollerande befogenhet annat än vad som följde av 2 kap. 5 och 17 §§ lagen om boutredning och arvskifte. Förmyndarkammaren hade ingen kontrollrätt. Härigenom bortföll den viktigaste grunden för restriktioner i fråga om personvalet. I den mån det av annan anledning kunde anses påkallat att på detta område fastställa några inskränkande regler syntes det saknas grund för att skapa särbestämmelser för Stockholms rådhusrätt. En annan sak vore, att frågan om mera ingående kontroll över boutredningsmännens förvaltning av sina uppdrag möjligen kunde vara av beskaffenhet att kräva en särskild undersökning. Denna borde dock i så fall tagas upp i ett sammanhang för hela landet.

Efter remiss ha yttranden över de sakkunnigas förslag avgivits av *Svea hovrätt*, *justitiekanslersämbetet*, *överståthållarämbetet*, som i sin tur inhämtat yttrande från *stadsfullmäktige i Stockholm*, och *Stockholms rådhusrätt*, som bifogat utlåtande från *förmyndarkammaren*.

I yttrandena ha de sakkunnigas förslag i huvudsak tillstyrkts.

Svea hovrätt har dock avstyrkt de föreslagna bestämmelserna om inskränkning i vissa befattningshavares rätt att mottaga förordnande som förmyndare eller god man. Två ledamöter av hovrätten ha uttalat sig för att förmyndarvården i Stockholm underkastas de regler som eljest gälla för riket.

Justitiekanslersämbetet har påkallat en skärpning av förslaget i fråga om begränsningen för ledamot av förmyndarkammaren och därmed likställd person att innehava förmynderskap m. m.

Även *överståthållarämbetet* har förordnat en skärpning i nu berörda hänseende.

Stockholms stadsfullmäktige ha ej haft något att erinra mot de sakkunnigas författningsförslag.

Stockholms rådhusrätt har i stort sett anslutit sig till förslagen. Fyra ledamöter av rådhusrätten ha emellertid ansett, att förmyndarvården i Stockholm borde regleras på det sätt som eljest gäller i riket.

För innehållet i yttrandena redogöres närmare å sid. 16—18 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

Vid remiss till lagrådet den 6 mars 1942 av det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget anförde *föredragande departementschefen*,

statsrådet Westman — efter att ha redogjort för den i ärendet verkställda utredningen — följande:

»Tillsynen över förmyndares och gode mäns förvaltning är i Stockholm anordnad på annat sätt än i det övriga riket. Såsom närmare angivits i det föregående, utövas i huvudstaden nämnda tillsyn sedan gammalt av förmyndarkammaren eller dess ledamöter, medan i övriga kommuner övervakningen fullgöres av kommunalt valda överförmyndare. De sistnämnda stå i sin tur under uppsikt av underrätten i orten i dess egenskap av förmynderskapsdomstol. Av den lämnade redogörelsen framgår, att i Stockholm sistnämnda kontroll i stort sett saknas, enär förmyndarkammaren består av samma personer som den avdelning av rådhusrätten, vilken tjänstgör som förmynderskapsdomstol.

Uppmärksamheten har riktats på dessa förhållanden till följd av förskingringar av förmyndarmedel och vissa andra händelser som inträffat i Stockholm. Även om de missförhållanden vilka härvid uppdagats icke haft något direkt samband med den särskilda formen för förmynderskapsvården i Stockholm, synes det likväl vara anledning att upptaga frågan om den lämpliga organisationen härav till förnyat övervägande. Mängden av ärenden och deras ej sällan invecklade och ekonomiskt betydelsefulla beskaffenhet ställer särskilt stora krav på tillsynen över förmynderskapen och godmanskapen i Stockholm.

Såsom de sakkunniga framhållit är det i och för sig möjligt att ordna denna övervakning efter två linjer. Antingen kan man även i Stockholm införa ett system som i huvudsak ansluter sig till reglerna för landet i övrigt eller också kan man bygga på den nuvarande organisationen i huvudstaden. De sakkunniga ha valt den senare utvägen. Enligt deras förslag skall alltså förmyndarkammaren bibehållas, men för att förstärka kontrollen föreslå de, att Svea hovrätt skall utöva tillsyn över förmyndarkammaren och dess tjänstemän. Detta förslag har tillstyrkts i samtliga yttranden.

Vissa fördelar äro obestriddligen förenade med förmyndarkammarens bibehållande. Anknytningen till rådhusrätten medför, att önskvärd juridisk sakkunskap erhålles. Samtidigt som enklare ärenden utan omgång kunna avgöras av en tjänsteman, finnes tillfälle till kollegialt samarbete i mera invecklade spörsmål. Förmyndarkammarens organisation synes också möjliggöra en noggrann och effektiv räkenskapsgranskning och detaljkontroll i övrigt. Den mera vägande anmärkning som kan riktas mot den nuvarande anordningen är, att den icke ger någon motsvarighet till den kontroll som förmynderskapsdomstolen eljest utövar å överförmyndarnas verksamhet. Denna brist skulle emellertid avhjälpas genom de sakkunnigas förslag, enligt vilket det skall ankomma på Svea hovrätt att övervaka förmyndarvården i Stockholm.

De sakkunnigas förslag anser jag böra genomföras. Den föreslagna övervakningen synes kunna anordnas utan praktiska olägenheter. Såsom de sakkunniga föreslagit bör förmyndarkammaren avlämna vissa redogörelser till hovrätten, varjämte inspektion med jämna mellanrum bör vidtagas. I första

hand bör det ankomma på advokatfiskalen vid hovrätten att fullgöra kontrollen över förmyndarkammaren med skyldighet för honom att göra anmälan till hovrätten, när dess ingripande erfordras.

Vad härefter angår frågan om inskränkning i rätten för ledamot av förmyndarkammaren och vissa andra befattningshavare därstädes att innehava förmynderskap eller uppdrag som god man torde visserligen, såsom Svea hovrätt ansett, behovet av en sådan inskränkning minskas, om hovrätten utses till kontrollorgan över förmyndarkammaren. Det torde likväl, icke minst av hänsyn till rådhusrättens och förmyndarkammarens anseende hos allmänheten, vara angeläget att förhindra, att befattningshavare, som är anknuten till förmyndarkammaren, av rådhusrätten förordnas till förmyndare eller god man. Däremot bör helt naturligt hinder icke föreligga att innehava förmynderskap enligt lag, d. v. s. för barn eller adoptivbarn. I den mån i övrigt föreligger behov av undantag från förbudet, torde detta behov kunna tillgodoses genom stadgande att sådant undantag må medgivas av hovrätten. Skyldighet att avsäga sig förmynderskap eller godmanskap synes icke böra stadgas i detta sammanhang. Med hänsyn till hovrättens uppsikt över förmyndarkammaren torde man kunna underlåta att giva något särskilt stadgande om entledigande eller avsägelse för nu ifrågavarande fall. Denna uppsikt synes också erbjuda erforderlig garanti ur de särskilda synpunkter som överståthållarämbetet anlagt.

I fråga om förordnande av boutredningsman synas av skäl som de sakkunniga anfört några särbestämmelser icke böra meddelas för Stockholms rådhusrätt.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Förevarande proposition avser *dels* ändrade bestämmelser rörande tillsynen över förmynderskapsvården i Stockholm, *dels ock* inskränkning i rätten för ledamöter av förmyndarkammaren och vissa andra befattningshavare därstädes att innehava uppdrag som förmyndare eller god man.

Utskottet.

I förstnämnda hänseende åsyftar förslaget att för huvudstadens vidkommande anordna en motsvarighet till den uppsikt över överförmyndarverksamheten, som i övriga delar av landet utövas av förmynderskapsdomstolen men i huvudstaden på grund av identiteten mellan förmyndarkammaren och förmynderskapsdomstolen ej kan äga rum. Enligt förslaget skall motsvarande tillsyn över förmyndarkammaren utövas av Svea hovrätt. Inom utskottet har ifrågasatts huruvida icke det avsedda syftet att ernå en effektivare kontroll över förmynderskapsvården i huvudstaden skulle kunna bättre tillgodoses genom en omläggning av överförmyndarorganisationen efter de regler som gälla för landet i övrigt. Då emellertid Kungl. Maj:ts förslag synes innebära en för närvarande godtagbar lösning av frågan om tillsynen över förmynderskapsvården, har utskottet ansett sig kunna tillstyrka bifall till förslaget i denna del.

Vad angår det i propositionen föreslagna förbudet för Stockholms råd-

husrätt att förordna ledamot av förmyndarkammaren eller viss annan befattningshavare därstädes till förmyndare eller god man, från vilket förbud hovrätten skulle äga medgiva undantag, har utskottet ingen annan erinran att framställa än att sådant medgivande icke bör lämnas utan att synnerliga skäl därtill äro.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande proposition, nr 163, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 maj 1942.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Gärde*, *Karl Emil Johanson*, *Eskhult*, *Brandt*, *Caap*, *Ahlqvist* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Gezelius**, *Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Werner**, *Lindahl* och *Nilson* i Eskilstuna*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.